

Санџра С. Фишер Шобот
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
S.FiserSobot@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0001-9591-0637

ПОЈАМ ВЕРТИКАЛНОГ СПОРАЗУМА И ВЕРТИКАЛНОГ ОГРАНИЧЕЊА У УРЕДБИ 2022/720 О ГРУПНОМ ИЗУЗЕЋУ ВЕРТИКАЛНИХ СПОРАЗУМА*

Сажетак: Евројска комисија је 2022. године донела Уредбу 2022/720 о примени члана 101 став 3 Уговора о функционисању Евројске уније на категорије вертикалних споразума и сагласних пракси, као и пратеће Смернице о вертикалним ограничењима. Доношење нове уредбе о групном изузећу у овој области је било потребно, пре свега, због промена на тржиштима, које се одлажу у процесу е-трговине, интензивном коришћењу информационе технологије у продаји и дистрибуцији робе и пружању услуга, појави нових врста вертикалних споразума и афирмацији одређених модела пословања.

Уредба 2022/720 регулише групно изузеће од забране вертикалних споразума, а примењује се на вертикалне споразуме који садрже вертикална ограничења. Предмет анализе у раду јесте појам вертикалног споразума и вертикалног ограничења према Уредби 2022/720.

Кључне речи: групно изузеће, вертикални споразум, вертикално ограничење, учесник на тржиштима.

1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Према одредби члана 101 став 1 Уговора о функционисању Европске уније¹ (даље у тексту: УФЕУ) забрањени су као неспојиви са унутрашњим

* Рад је настао као резултат истраживања у 2022. години у оквиру Пројекта „Правна традиција и нови правни изазови“ чији је носилац Правни факултет Универзитета у Новом Саду.

¹ Уговор о функционисању Европске уније (*Consolidated Version of the Treaty on the Functioning of the European Union*; даље у фуснотама: УФЕУ), ОЈ С 202/47, 7. 6. 2016.

тржиштем сви споразуми између учесника на тржишту, одлуке удружења учесника на тржишту и усаглашене праксе који могу утицати на трговину између држава чланица и који имају за циљ или последицу спречавање, ограничавање или нарушавање конкуренције на унутрашњем тржишту. Забрана из члана 101 став 1 УФЕУ односи се на све споразуме између учесника на тржишту и не прави се разлика да ли учесници у споразуму послују на истом нивоу на тржишту (тзв. „хоризонтални“ споразуми) или на различитим нивоима (тзв. „вертикални“ споразуми).² Управо због наведеног се у литератури истиче да „хоризонтална“ или „вертикална“ природа споразума могу бити од значаја за анализу у складу са чланом 101 УФЕУ, а да се члан 101 УФЕУ примењује на све споразуме којима се спречава, ограничава или нарушава конкуренција без обзира на њихову природу.³

Потенцијално већу опасност по конкуренцију на тржишту представљају хоризонтални споразуми, односно споразуми учесника на тржишту који послују на истом нивоу ланца производње или потрошње. Насупрот томе, споразуми учесника на тржишту који послују на различитом нивоу ланца производње или потрошње, тј. споразуми учесника од којих један послује на узводном, а други на низводном тржишту, по правилу, имају мањи потенцијал за нарушавање конкуренције. Разлог је тај што производ једног учесника на тржишту представља инпут за другог учесника на тржишту, односно учесници у вертикалном споразуму поступају комплементарно и допуњавајуће.⁴ Вертикални споразуми омогућавају бољу координацију учесника на тржишту, а добар пример за наведено представља однос произвођача и дистрибутера. Закључивањем вертикалних споразума учесници на тржишту врше оптимизацију и снижавање трошкова пословања и на тај начин остварују позитивне ефекте економије обима.⁵

Споразуми из члана 101 став 1 УФЕУ су забрањени и ништави.⁶ Међутим, ова забрана неће се примењивати ако споразуми учесника на тржишту, одлуке удружења учесника на тржишту и усаглашене праксе доприносе побољшању производње или дистрибуције робе или унапређењу техничког или економског напретка, а истовремено потрошачима омогућавају прави-

² Вид. пресуду у предмету C-56/65 *Société Technique Minière v Maschinenbau Ulm*, ECLI:EU:C:1966:38, стр. 249.

³ Вид. Frank Wijckmans, Filip Tuytschaever, *Vertical Agreements in EU Competition Law*, 2nd edition, Oxford 2011, 50. Вид. пресуду у спојеним предметима C-56/64 *Consten and Grundig v Commission of the EEC*, ECLI:EU:C:1966:41, стр. 339.

⁴ Вид. Vlatka Butorac Malnar, Jasminka Pecotić Kaufman, Siniša Petrović, Dubravka Akšamović, Marijana Liszt, *Pravo tržišnog natjecanja i državnih potpora*, Zagreb 2021, 271. Такође вид. пара 10 Смерница о вертикалним ограничењима (*Guidelines on Vertical Restraints*), OJ C 130/1, 19. 5. 2010.

⁵ V. Butorac Malnar, J. Pecotić Kaufman, S. Petrović, D. Akšamović, M. Liszt, 273, 274.

⁶ Вид. чл. 101 ст. 2 УФЕУ.

чан удео у користи која из њих произлази, те који тим учесницима на тржишту не намећу ограничења која нису нужна за постизање ових циљева и тим учесницима на тржишту не омогућавају искључивање конкуренције на тржишту у односу на знатан део односних производа.⁷ Према томе, забрана из члана 101 став 1 УФЕУ се не примењује на споразуме чији позитивни ефекти надмашују њихове негативне ефекте на конкуренцију на тржишту.

У вези са вертикалним споразумима, циљ члана 101 УФЕУ је да осигура да се учесници на тржишту не користе вертикалним споразумима да би спречили, ограничили или нарушили конкуренцију на штету потрошача.⁸ За вертикалне споразуме, који садрже вертикална ограничења, потребно је утврдити да ли су обухваћени забраном из члана 101 став 1 УФЕУ или појединачно испуњавају услове из члана 101 став 3 УФЕУ. Наведена оцена представља сложен задатак, а у том поступку велики значај имају уредбе о групном изузећу вертикалних споразума. Уредбе којима је регулисано групно изузеће представљају тзв. сигурну луку (енгл. *safe harbor*, нем. *der geschützte Bereich*) будући да садрже претпоставку да су споразуми који испуњавају услове из уредбе законити и дозвољени. Треба имати у виду да уредбе о групним изузећима не одређују учесницима на тржишту да морају да поступају на одређени начин, него им пружају могућност да од почетка избегну повреду члана 101 УФЕУ прилагођавањем свог понашања садржају релевантних уредби.⁹ С обзиром на то да вертикални споразуми, као што смо већ навели, имају мањи потенцијал да наруше конкуренцију на релевантном тржишту, доношење уредби у овој области је важно за несметано функционисање промета роба и услуга.

Предмет анализе у раду јесте појам вертикалног споразума и вертикалног ограничења према Уредби Комисије (ЕУ) 2022/720 од 10. маја 2022. о примени члана 101 став 3 Уговора о функционисању Европске уније на категорије вертикалних споразума и усаглашених пракси¹⁰ (даље у тексту: Уредба 2022/720).

2. УРЕДБА 2022/720

Донедавно на снази је била Уредба Комисије (ЕУ) бр. 330/2010 од 20. априла 2010. о примени члана 101 став 3 Уговора о функционисању Европске

⁷ Вид. чл. 101 ст. 3 УФЕУ.

⁸ Вид. пара 5 Смерница о вертикалним ограничењима.

⁹ Tobias Lettl, *Kartellrecht*, 3. neu bearbeitete Auflage, München 2013, 77. Упор. Giorgio Monti, *EC Competition Law*, Cambridge 2007, 360.

¹⁰ *Commission Regulation (EU) 2022/720 of 10 May 2022 on the application of Article 101(3) of the Treaty on the Functioning of the European Union to categories of vertical agreements and concerted practices*, OJ L 134, 11. 5. 2022 (даље у фуснотама: Уредба 2022/720).

уније на категорије вертикалних споразума и усаглашених пракси¹¹ (даље у тексту: Уредба 330/2010), као и Смернице о вертикалним ограничењима.¹² После више од деценије примене, Уредба 330/2010 престала је да важи 31. маја 2022. године.¹³

Почетком 2019. године Европска комисија је иницирала консултације у вези са питањем да ли Уредба 330/2010 испуњава циљеве због којих је донета, као и да ли у промењеним тржишним условима успева да у довољној мери обухвати на одговарајући начин вертикална ограничења. Резултат интензивне активности у овој области је нова Уредба 2022/720, која је ступила је на снагу 1. јуна 2022. и примењиваће се у периоду од 12 година. Уредба 2022/720 престаје да важи 31. маја 2034. године.¹⁴ Забрана из члана 101 став 1 УФЕУ неће се примењивати у прелазном периоду од 1. јуна 2022. до 31. маја 2023. на споразуме који су већ били на снази на дан 31. маја 2022, а који не испуњавају услове за изузеће из Уредбе 2022/720, али на дан 31. маја 2022. испуњавају услове за изузеће из Уредбе 330/2010.¹⁵

Уредба 2022/720 има 11 чланова. У члану 1 садржане су дефиниције најзначајнијих појмова као што су „вертикални споразум“, „вертикално ограничење“, „конкурентни учесник на тржишту“ и други. Члан 2 регулише само изузеће и предвиђа да се забрана из члана 101 став 1 УФЕУ не примењује на вертикалне споразуме који садрже вертикална ограничења ако су испуњени услови из Уредбе 2022/720.¹⁶ Чланом 3 одређени су прагови тржишних удела учесника на тржишту код којих се примењује изузеће. Члан 4 садржи листу тешких ограничења, а члан 5 листу искључених ограничења. Чланови 6 до 11 регулишу укидање погодности групног изузећа, рачунање тржишног удела учесника у споразуму, прелазне одредбе и временско важење уредбе.

Уредбу 2022/720, као секундарни извор права, прате и нове Смернице о вертикалним ограничењима¹⁷ у којима су утврђени основни принципи за оцену вертикалних споразума у складу са чланом 101 УФЕУ. У Смерницама о вертикалним ограничењима анализирана су најважнија питања која се односе на тумачење Уредбе 2022/720. Осим тога, оне садрже детаљна упутства, која треба да омогуће да учесници на тржишту успешно изврше самовредновање свог споразума и утврде да ли он ограничава, нарушава или спречава

¹¹ *Commission Regulation (EU) No 330/2010 of 20 April 2010 on the application of Article 101(3) of the Treaty on the Functioning of the European Union to categories of vertical agreements and concerted practices*, OJ L 102, 23. 4. 2010 (даље у фуснотама: Уредба 330/2010).

¹² *Guidelines on Vertical Restraints*, OJ C 130/1, 19. 5. 2010.

¹³ Вид. чл. 10 ст. 2 Уредбе 330/2010.

¹⁴ Вид. чл. 11 Уредбе 2022/720.

¹⁵ Вид. чл. 10 Уредбе 2022/720.

¹⁶ Вид. чл. 2 Уредбе 2022/720.

¹⁷ *Guidelines on Vertical Restraints*, OJ C 248/01, 30. 6. 2022.

конкуренцију на унутрашњем тржишту. Смернице прате структуру Уредбе 2022/720, а састоје се од 8 делова.

Разлози који су определили доношење нове уредбе у овој области су, пре свега, нова кретања на тржишту, која се огледају у порасту е-трговине и појави нових вертикалних споразума. Економија интернет платформи у савременом пословању има све важнију улогу у дистрибуцији робе и услуга. Учесници на тржишту који послују на интернет платформама омогућавају нове начине пословања, од којих неке није лако сврстати применом концепата који се везују за вертикалне споразуме у традиционалној економији.¹⁸ У том смислу су нарочито значајни послови које врше пружаоци услуга посредовања и споразуми које они закључују са учесницима на тржишту који преко интернет платформи нуде робу или услуге на тржишту.

3. ДОЗВОЉЕНИ ВЕРТИКАЛНИ СПОРАЗУМИ У УРЕДБИ 2022/720 – ПРАВИЛО СИГУРНЕ ЛУКЕ

Уредба 2022/720 полази од претпоставке да су вертикални споразуми, закључени између учесника на тржишту чији тржишни удели не прелазе прагове утврђене у члану 3 и који не садрже тешка ограничења конкуренције, као ни неодвојива искључена ограничења, дозвољени и да такви споразуми обично доводе до побољшања производње или дистрибуције, те потрошачима омогућавају правичан део постигнуте користи.¹⁹ Према томе, полази се од претпоставке о дозвољености вертикалних споразума, а погодности групог изузећа неће имати споразум који не испуњава услове из Уредбе 2022/720. Ако су испуњене претпоставке за изузеће из уредбе, није потребан доказ да споразум испуњава услове из члана 101 став 3 УФЕУ.

Уколико удео учесника на тржишту премашује праг од 30% не може се претпоставити да ће споразум имати позитивне ефекте на конкуренцију на тржишту, нити да би ти ефекти могли компензовати неповољне ефекте на конкуренцију. Исто тако, сама чињеница да су премашени прагови тржишних удела предвиђени Уредбом 2022/720 не значи да је у питању споразум из члана 101 став 1 УФЕУ, али ни да су испуњени услови из члана 101 став 3 УФЕУ.²⁰ Према томе, с једне стране, чињеница да нису испуњени услови из уредбе у погледу прага тржишног удела учесника на тржишту не значи да је у питању забрањени споразум, који је ништав, а с друге стране, ни да је

¹⁸ Вид. пара. 10 Уводног дела Уредбе 2022/720.

¹⁹ Вид. пара. 8 Уводног дела Уредбе 2022/720.

²⁰ Упор. пара. 9 Уводног дела Уредбе 2022/720; пара. 48 Смерница о вертикалним ограничењима.

у питању споразум на који се не примењује члан 101 став 1 јер су испуњени услови из члана 101 став 3 УФЕУ.

Правило сигурне луке се примењује све док Европска комисија или национално тело надлежно за заштиту конкуренције у конкретном случају не укину примену групног изузећа у складу са одредбом члана 29 Уредбе Савета (ЕЗ) бр. 1/2003 од 16. децембра 2002. о спровођењу правила о заштити конкуренције која су прописана члановима 81. и 82. Уговора о ЕЗ (даље у тексту: Уредба 1/2003).²¹ По правилу, Европска комисија ће за конкретни споразум укинути погодности групног изузећа ако су његови ефекти у супротности са чланом 101 УФЕУ.²² Дакле, за доношење одлуке о укидању погодности предвиђених групним изузећем од значаја је да ли појединачни споразум има негативне ефекте на конкуренцију на тржишту, а нарочито да ли споразум има кумулативне ефекте услед постојања паралелних мрежа сличних споразума између учесника на тржишту.²³

4. ПОЈАМ ВЕРТИКАЛНОГ СПОРАЗУМА И ВЕРТИКАЛНОГ ОГРАНИЧЕЊА

Предметно поље примене Уредбе 2022/720 одређено је веома широко, будући да је предвиђено да се примењује на вертикалне споразуме, који садрже вертикална ограничења.²⁴ Нова уредба прописује јединствен правни режим за све вертикалне споразуме што у значајној мери утиче на правну сигурност, а учесницима на тржишту пружа потребну флексибилност. У параграфу 56 Смерница о вертикалним ограничењима се изричито наводи да се Уредба 2022/720 примењује на споразуме два или више учесника на тржишту независно од њиховог пословног модела. Уредба 2022/720 се примењује на све вертикалне споразуме,²⁵ независно од тога да ли се односе на промет робе или услуга, док је њен фокус на рестриктивној природи споразума или његових клаузула, а не на облику самог споразума.²⁶ Основна предност је-

²¹ Вид. чл. 29 Уредбе Савета (ЕЗ) бр. 1/2003 од 16. децембра 2002. о спровођењу правила о заштити конкуренције која су прописана члановима 81. и 82. Уговора о ЕЗ (*Council Regulation (EC) No 1/2003 of 16 December 2002 on the implementation of the rules on competition laid down in Articles 81 and 82 of the Treaty*, даље у фуснотама: Уредба 1/2003), OJ L 1, 4.1.2003, 1-25. Вид. пара. 18 Уводног дела Уредбе 2022/720 и пара. 48 Смерница о вертикалним ограничењима.

²² Вид. пара. 256 Смерница о вертикалним ограничењима.

²³ Вид. пара. 257 Смерница о вертикалним ограничењима.

²⁴ Вид. чл. 2 ст. 1 Уредбе 2022/720.

²⁵ Вид. Н. Schröter, Т. Jakob, R. Klotz, W. Mederer (Hrsg.), 606.

²⁶ Вид. Alison Jones, Brenda Sufrin, Niamh Dunne, *Jones & Sufrin's EU Competition Law – Text, Cases and Materials*, 7th edition, Oxford 2019, 787.

динственог регулисања вертикалних споразума је та што учесници на тржишту могу слободно да одаберу пословни модел који им највише одговара, без да се на њихове споразуме примењују различита правила о групном изузећу.²⁷

Поље примене је проширено тако што су њоме обухваћени споразуми о полупроизводима и готовим производима, споразуми о роби и услугама.²⁸ Уредба 2022/720 се примењује независно од врсте производа и независно од сврхе употребе производа.²⁹ Због наведеног се ова уредба сматра кровном уредбом о групним изузећима.³⁰

С друге стране, Уредба 2022/720 се не примењује на вертикалне споразуме чији је предмет обухваћен пољем примене друге уредбе о групном изузећу, осим ако том уредбом није другачије прописано.³¹ Наведено се односи на пример на уредбу о групном изузећу споразума о трансферу технологије.³² Према томе, у односу на друге уредбе о групним изузећима које се примењују на вертикалне споразуме у одређеним секторима или областима Уредба 2022/720 има супсидијаран карактер.³³

С обзиром на то да уредба регулише изузеће вертикалних споразума који садрже вертикална ограничења неопходно је анализирати и појмовно одредити вертикални споразум и вертикално ограничење.

4.1. Појам вертикалног споразума

Вертикални споразум је споразум или усаглашена пракса између два или више учесника на тржишту, од којих сваки за потребе споразума или усаглашене праксе, делује на различитом нивоу ланца производње или дистрибуције, и који се односи на услове под којима уговорне стране могу куповати, продавати или препродавати одређену робу или услуге.³⁴ Дакле, у складу са наведеном дефиницијом вертикални споразум постоји ако су испуњена два кумулативна услова. Први је да је у питању споразум или

²⁷ Helmuth Schröter, Thina Jakob, Robert Klotz, Wolfgang Mederer (Hrsg.), *Europäisches Wettbewerbsrecht – Grosskommentar*, 2. Auflage, Baden-Baden 2014, 606.

²⁸ Упор. пара. 59 Смерница о вертикалним ограничењима.

²⁹ T. Lettl, 82.

³⁰ Ernst-Joachim Mestmäcker, Heike Schweitzer, *Europäisches Wettbewerbsrecht*, 3. Auflage, München 2014, 386.

³¹ Чл. 2 ст. 7 Уредбе 2022/720.

³² Уредба Комисије (ЕУ) бр. 316/2014 од 21. марта 2014. о примени члана 101(3) Уговора о функционисању Европске уније на категорије споразума о трансферу технологије (*Commission Regulation (EU) No. 316/2014 of 21 March 2014 on the application of Article 101 (3) of the Treaty on the Functioning of the European Union to categories of technology transfer agreements*), OJ L 93, 17.

³³ T. Lettl, 79.

³⁴ Вид. чл. 1 ст. 1 тач. (а) Уредбе 2022/720. Наведено појмовно одређење вертикалног споразума је истоветно као и у чл. 1 ст. 1 тач. (а) Уредбе 330/2010.

усаглашена пракса два или више учесника на тржишту, од којих сваки за потребе споразума или усаглашене праксе, делује на различитом нивоу ланца производње или дистрибуције. Други услов је да се споразум или усаглашена пракса односи на услове под којима уговорне стране могу куповати, продавати или препродавати одређену робу или услуге.

4.1.1. Споразум или усаглашена пракса учесника на тржишту који делују на различитом нивоу ланца производње или дистрибуције

Вертикални споразум, према напред наведеној дефиницији, представља споразум или усаглашену праксу (енгл. *concerted practice*, нем. *abgestimmte Verhaltensweisen*). У складу са чланом 101 став 1 УФЕУ, Уредба 2022/720 одређује појам споразума веома широко. Наведено је у складу и са судском праксом према којој је за примену члана 101 став 1 УФЕУ довољно да су учесници на тржишту исказали заједничку намеру да на тржишту поступају на одређени начин.³⁵ Према томе, појам споразум је шири од појма уговора. За појам споразума у смислу члана 101 став 1 УФЕУ (раније члан 85 став 1 Уговора о Европској заједници), према ставовима судске праксе, кључно је постојање сагласности воља барем две стране, док је начин и облик у ком је исказана воља страна без значаја.³⁶

Појмом вертикални споразум обухваћени су сви вертикални споразуми и вертикалне усаглашене праксе и они су у дефиницији изједначени. Па ипак, у теорији се истиче, да по природи ствари писани споразуми имају већи значај у пракси у односу на усаглашену праксу.³⁷ Вертикални споразум да би био изузет од забране, независно од његове форме, мора испунити све услове из Уредбе 2022/720. Дозвољена усаглашена пракса не може да „спаси“ забрањени споразум. Обрнуто, дозвољени споразум може изгубити изузеће, када је повезан са недозвољеном усклађеном праксом.³⁸

Вертикални споразум је споразум између учесника на тржишту. У питању су споразуми учесника на тржишту који послују на различитим нивоима ланца производње или дистрибуције. Такви споразуми су нпр. уговори о продаји које закључи учесник на тржишту који је произвођач одређене сировине са купцем који ту сировину користи за израду финалног производа. Такође, вертикални споразуми су и уговори о продаји које произвођач

³⁵ Вид. пресуду у предметима T-41/96 *Bayer v. Commission*, ECLI:EU:T:2000:242, пара. 67; T-325/01 *DaimlerChrysler v Commission*, ECLI:EU:T:2005:322, пара. 83.

³⁶ T-41/96, *Bayer v. Commission*, ECLI:EU:T:2000:242, пара. 69; T-56/02 *Bayerische Hypo- und Vereinsbank v Commission*, ECLI:EU:T:2004:30, пара. 61

³⁷ Вид. више Rainer Bechtold, Wolfgang Bosch, Ingo Brinker, *EU – Kartellrecht – Kommentar*, München 2014, 386.

³⁸ R. Bechtold, W. Bosch, I. Brinker, 386.

закључи са трговцем на велико, као и уговори које трговац на велико закључи са трговцем који робу продаје у малопродаји.³⁹ Коначно, појмом вертикални споразуми обухваћени су и уговори о дистрибуцији, франшизингу и други уговори.

Уредба 2022/720 се примењује искључиво на споразуме учесника на тржишту, а не и на уговоре који се закључују са крајњим потрошачима, који нису учесници на тржишту.⁴⁰ У Смерницама о вертикалним ограничењима се изричито истиче да се Уредба 2022/720 не примењује на споразуме закључене са физичким лицима који делују ван својих делатности, пословања, заната или занимања јер таква лица нису учесници на тржишту.⁴¹

Изузећем су обухваћени вертикални споразуми *два или више* учесника на тржишту који за потребе споразума или усаглашене праксе делују на различитим нивоима ланца производње или дистрибуције. Дакле, вертикални споразум мора имати барем два учесника.

Уредба 2022/720 не ограничава број учесника у споразуму,⁴² него се примењује и на споразуме између више учесника. Такви споразуми имају велики практични значај нарочито код уговора о дистрибуцији, јер омогућавају произвођачу робе да закључи споразум са независним увозником робе и независним трговцем. На тај начин произвођач ступа у непосредан правни однос са независним трговцем и има према њему права из уговора без да мора да их пренесе на независног увозника.⁴³

Вертикални споразум је споразум два или више учесника на тржишту *који за потребе споразума* делују на различитим нивоима ланца производње или дистрибуције. Вертикални однос треба да постоји за потребе споразума, па за примену Уредбе 2022/720 није потребно више од тога.⁴⁴ Пример је споразум између учесника на тржишту који производи сировину и продаје је другом учеснику на тржишту, који ту сировину користи као инпут за сопствену производњу.⁴⁵ Други пример је споразум у којем један учесник на тржишту продаје одређену робу или пружа одређену услугу другом учеснику на тржишту, који је крајњи корисник те робе или услуга.⁴⁶ Коначно,

³⁹ Даље примере видети у пара. 57 Смерница о вертикалним ограничењима.

⁴⁰ С обзиром на то да крајњи потрошачи нису учесници на тржишту, на споразуме закључене са њима се не односи забрана из члана 101 став 1 УФЕУ. Вид. више код Richard Whish, David Bailey, *Competition Law*, 9th edition, Oxford 2018, 669.

⁴¹ Вид. пара. 56 Смерница о вертикалним ограничењима.

⁴² Вид. F. Wijckmans, F. Tuytschaever, 65, 66.

⁴³ Вид. даље примере код Frank Wijckmans, Filip Tuytschaever, Moritz Lorenz, Andreas Zellhofer, *Vertriebsverträge im Kartellrecht – Deutsche, österreichische und unionweite Rechtspraxis vertikaler Vereinbarungen*, C.H. Beck, Wien 2019, 142.

⁴⁴ Упор. R. Bechtold, W. Bosch, I. Brinker, 388; F. Wijckmans, F. Tuytschaever, 66.

⁴⁵ Вид. пара. 57 Смерница о вертикалним ограничењима.

⁴⁶ Вид. пара. 57 Смерница о вертикалним ограничењима.

споразум произвођача, трговца на велико и трговца на мало у којем они регулишу међусобна права и обавезе, је трилатерални и вертикални, јер сваки од учесника у споразуму послује на различитом нивоу ланца производње или потрошње.⁴⁷

Процена да ли конкретни учесници на тржишту послују на различитим нивоима производње или потрошње не врши се у односу на њихово целокупно пословање, него само у односу на активности које предузимају у конкретном споразуму.⁴⁸ Према томе, од кључног је значаја да учесници у споразуму обављају узастопне функције у оквиру ланца производње или потрошње,⁴⁹ односно погодности сигурне луке уживају само деловања која су узајамно комплементарна.

Могуће је, међутим, и у пракси се често дешава да неки учесник на тржишту послује на више тржишта. Такав случај постоји код дуалне дистрибуције када је произвођач активан и на узводном и на низводном тржишту и због тога је конкурент својим низводним дистрибутерима.⁵⁰ На пример, произвођач производи одређени производ који продаје купцу на тржишту veleprodaje, али и сам исти тај производ продаје на тржишту veleprodaje. Пораст онлајн продаја, нарочито када произвођач продаје робу преко онлајн продавнице (енгл. *online shop*), довео је до експанзије дуалне дистрибуције.

Према решењима нове уредбе и дуална дистрибуција, уз испуњење одређених претпоставки,⁵¹ ужива погодности сигурне луке. Дакле, за примену Уредбе 2022/720, битно је да су споразум закључили учесници на тржишту који за потребе споразума послују на различитим релевантним тржиштима. Споразум који закључе произвођач и купац представља вертикални споразум и на њега не утиче чињеница што ови учесници на тржишту послују и на истом нивоу.⁵²

Правилном да вертикални споразум представља искључиво споразум између више учесника на тржишту који за потребе споразума послују на различитим нивоима ланца производње или потрошње избегава се опасност да споразум, који има хоризонтално дејство, ужива погодности сигурне луке у складу са Уредбом 2022/720. Основно правило које предвиђа уредба је да не могу бити изузети од забране вертикални споразуми између конкурената.⁵³ Међутим, изузеће се примењује уколико су у питању неузајамни вертикални

⁴⁷ Вид. графички приказ код R. Whish, D. Bailey, 668. Вид. F. Wijckmans, F. Tuytschaever, 66.

⁴⁸ Вид. F. Wijckmans, F. Tuytschaever, 67.

⁴⁹ Вид. E.J. Mestmäcker, H. Schweitzer, 387.

⁵⁰ Упор. пара. 12 Уводног дела Уредбе 2022/720.

⁵¹ Вид. чл. 2 ст. 4 Уредбе 2022/720.

⁵² Упор. F. Wijckmans, F. Tuytschaever, M. Lorenz, A. Zellhofer, 113.

⁵³ Вид. чл. 2 ст. 4 Уредбе 2022/720 и пара. 89 Смерница о вертикалним ограничењима.

споразуми између конкурената, при чему су неузајамни споразуми такви споразуми у којима купац уговорне робе или услуга добављачу не испоручује конкурентску робу или услуге.⁵⁴ Управо такви односи постоје код дуалне дистрибуције, где произвођач, односно добављач робе или услуга делује и на низводном тржишту, што значи да је конкурент својим независним дистрибутерима.⁵⁵

У уредби дуална дистрибуција се третира као и остали вертикални споразуми. Смернице о вертикалним ограничењима предвиђају да се у случају дуалне дистрибуције потенцијални негативни ефекат вертикалног споразума на конкурентски однос између добављача и купца сматра мање важним од могућег позитивног ефекта вертикалног споразума на конкуренцију на узводном или низводном тржишту уопште.⁵⁶ С обзиром на то да су у питању изузеци од општег правила, Европска комисија је става да их треба уско тумачити.⁵⁷

Иако у дефиницији није изричито наведено вертикални споразум представља споразум између *независних* учесника на тржишту. Могуће је, међутим, да вертикални споразум закључе два или више учесника на тржишту који су повезани учесници на тржишту у смислу члана 1 став 2 Уредбе 2022/720. Споразуми између тих лица се не сматрају вертикалним споразумима будући да се сви повезани учесници на тржишту сматрају једним учесником, па се за оцену тог споразума не примењује ни члан 101 УФЕУ, ни Уредба 2022/720.⁵⁸

Коначно, формулација „споразум или усаглашена пракса између два или више учесника на тржишту“ указује на то да се Уредба 2022/720 не примењује на једнострано деловање учесника на тржишту.⁵⁹ Унилатералне радње могу бити обухваћене забраном злоупотребе доминантног положаја из члана 102 УФЕУ.⁶⁰

4.1.2. Споразум се односи на услове под којима уговорне стране могу куповати, продавати или прејпродавати одређену робу или услуге

Друга кумулативна претпоставка коју вертикални споразум или вертикална усаглашена пракса треба да испуни је да се односи на услове под којима

⁵⁴ Вид. чл. 2 ст. 4 Уредбе 2022/720 и пара. 93 Смерница о вертикалним ограничењима.

⁵⁵ Вид. пара. 94 Смерница о вертикалним ограничењима.

⁵⁶ Вид. пара. 95 Смерница о вертикалним ограничењима.

⁵⁷ Вид. пара. 95 Смерница о вертикалним ограничењима.

⁵⁸ Вид. чл. 1 ст. 2 Уредбе 2022/720. У теорији вид. више код F. Wijkmans, F. Tuytschaever, M. Lorenz, A. Zellhofer, 111.

⁵⁹ R. Bechtold, W. Bosch, I. Brinker, 387.

⁶⁰ Упор. пара. 52 Смерница о вертикалним ограничењима. Исто тако, F. Wijkmans, F. Tuytschaever, 51.

уговорне стране могу *куповајти, продавајти или препродавајти* одређену робу или услугу. Основни материјалноправни услов за примену Уредбе 2022/720 је да се споразум односи на куповину, продају или препродају робе или услуга. Најважнији уговори у овом смислу су свакако уговори о дистрибуцији, али Уредба 2022/720 се примењује и на друге споразуме о куповини, продаји или препродаји робе или услуга. У теорији се истиче да се појам „продаја“ мора тумачити аутономно, а не у складу са одредбама националних права којима је регулисан уговор о продаји.⁶¹

За примену Уредбе 2022/720 није довољно да споразум садржи вертикална ограничења, него она треба да се *односе на услове* под којима уговорне стране могу куповати, продавати или препродавати одређену робу или услугу. Уколико споразум садржи вертикална ограничења, али се она не односе на услове под којима уговорне стране могу куповати, продавати или препродавати одређену робу или услугу он не може бити изузет на основу правила из Уредбе 2022/720.⁶² Таква ограничења би морала бити предмет појединачне оцене у сваком конкретном случају, односно прво би требало утврдити да ли су та ограничења обухваћена одредбом члана 101 став 1 УФЕУ, и ако јесу, да ли испуњавају услове из члана 101 став 3 УФЕУ. На пример, могуће је да у вертикалном споразуму буде уговорена обавеза која стране спречава да самостално врше истраживање и развој. На такву обавезу се не примењује Уредба 2022/720 јер се она не односи на услове под којима се роба или услуга могу куповати или продавати.⁶³ У теорији и Смерницама о вертикалним ограничењима се као други пример уговора на које се не примењује Уредба 2022/720 наводе уговори о најму и уговори о закупу, јер се код тих уговора роба не продаје нити купује.⁶⁴

Групно изузеће се примењује ако стране у вертикалном споразуму делују на различитим нивоима ланца производње или дистрибуције у односу на услове под којима уговорне стране могу куповати, продавати или препродавати *одређену робу или услугу*. Из наведеног је јасно да предмет куповине, продаје или дистрибуције може бити не само роба, него и услуга. У Смерницама о вертикалним ограничењима се истиче да се наведена формулација мора широко тумачити, односно да се примењује на све вертикалне споразуме, независно да ли се односе на полуготову или готову робу или услугу.⁶⁵

У случају вертикалних споразума који се односе на пружање услуга посредовања на интернету, услуге посредовања на интернету и роба или

⁶¹ Т. Lettl, 82.

⁶² Упор. пара. 61 Смерница о вертикалним ограничењима.

⁶³ Вид. пара. 61 Смерница о вертикалним ограничењима.

⁶⁴ Вид. Walter Frenz, *Handbook of EU Competition Law*, Berlin Heidelberg 2016, 433; A. Jones, B. Suftrin, N. Dunne, 788; F. Wijckmans, F. Tuytschaever, 68; Т. Lettl, 82. Вид. пара. 61 Смерница о вертикалним ограничењима.

⁶⁵ Вид. пара. 59 Смерница о вертикалним ограничењима.

услуга које су предмет трансакција у оквиру услуга посредовања на интернету сматрају се уговорном робом или услугама за потребе примене Уредбе 2022/720 на споразум.⁶⁶

4.2. Појам вертикалног ограничења

Уредба 2022/720 се примењује на оне вертикалне споразуме који садрже вертикална ограничења. Насупрот томе, споразуми који не садрже вертикална ограничења нису забрањени, па сходно томе не постоји ни потреба да се примени групно изузеће из Уредбе 2022/720. У теорији се истиче да многи вертикални споразуми нису забрањени нити се њима крши забрана из члана 101 став 1 УФЕУ.⁶⁷

Под вертикалним ограничењем треба схватити ограничење конкуренције садржано у вертикалном споразуму које је обухваћено пољем примене члана 101 став 1 УФЕУ.⁶⁸

Уредба 2022/720 не прописује које елементе вертикални споразум треба да има, него утврђује која ограничења споразуми не смеју да садрже⁶⁹ и у том смислу разликује ограничења која искључују погодност групног изузећа – тешка ограничења и искључена ограничења.

4.2.1. Тешка оґраничења

Члан 4 Уредбе 2022/720 садржи листу ограничења која искључују погодност групног изузећа – тешка ограничења (енгл. *hardcore restrictions*, нем. *die Kernbeschränkungen*). Ова ограничења су још позната као тзв. црне листе (енгл. *black lists*). Уколико споразум садржи једно или више тешких ограничења ништав је и забрањен и не може бити изузет од забране, чак и ако је у питању само једна клаузула у споразуму. Претпоставка од које полази Уредба 2022/720 у вези са ограничењима из члана 4 је да су у питању значајна ограничења конкуренције која би у већини случајева требала бити забрањена због штете коју наносе тржишту или потрошачима. Наведено важи независно до величине тржишног удела учесника у споразуму.

Изузеће се не примењује на вертикалне споразуме који директно или индиректно, самостално или у комбинацији са другим чиниоцима под контролом страна имају за циљ да ограниче, наруше или спрече конкуренцију.⁷⁰ Према томе, тешко ограничење у смислу члана 4 Уредбе 2022/720 постоји само

⁶⁶ Вид. пара. 60 Смерница о вертикалним ограничењима.

⁶⁷ Вид. више код R. Whish, D. Bailey, 666.

⁶⁸ Вид. чл. 1 ст. 1 тач. (б) Уредбе 2022/720.

⁶⁹ Вид. више код R. Whish, D. Bailey, 667.

⁷⁰ Вид. чл. 4 Уредбе 2022/720.

ако је циљ споразума спречавање, ограничавање или нарушавање конкуренције. Циљ споразума се утврђује према објективним критеријумима.⁷¹

Уочава се разлика у формулацији циљних ограничења у уредби и члану 101 став 1 УФЕУ. Тешким ограничењима се сматрају само она која су наведена у члану 4 Уредбе 2022/720.⁷² Дакле, уредба садржи коначну листу тешких ограничења. То значи да сва остала ограничења по циљу која нису предвиђена у члану 4 не угрожавају примену групног изузећа. Уколико ограничења нису обухваћена ни чланом 5 Уредбе 2022/720 такав споразум уживаће погодности сигурне луке.⁷³ Наведено се у одређеној мери разликује од формулације члана 101 став 1 УФЕУ, који не садржи коначну него само *exempli causae* листу циљних ограничења,⁷⁴ што је потврђено и у судској пракси.

Тешка ограничења из члана 4 Уредбе 2022/720 се односе на наметање цене робе у даљој продаји или наметање територијалних ограничења, која ограничавају конкуренцију унутар брэнда (тзв. интра-брэнд конкуренција, енгл. *intra-brand competition*).⁷⁵ Постоје ставови у теорији да право конкуренције престрого третира ова ограничења. Међутим, и поред одређених критика које су упућиване оваквом решењу, које је познавала и претходна Уредба 330/2010, видимо да се оно као такво одржало и у Уредби 2022/720. Неки теоретичари истичу да би изостављање регулисања тешких ограничења имало за последицу претпоставку њихове дозвољености, уколико би били испуњени остали услови за примену уредбе, што би било непримерено због њиховог јасног потенцијала да произведу озбиљне негативне ефекте на конкуренцију на тржишту.⁷⁶

У Смерницама о вертикалним ограничењима се, међутим, наводи да тешка ограничења нису нужно обухваћена забраном из члана 101 став 1 УФЕУ. Изузетно, на споразум се неће применити члан 101 став 1 УФЕУ ако је тешко ограничење објективно потребно за извршење одређеног вертикалног спора-

⁷¹ Вид. више код R. Whish, D. Bailey, 678. Упор. E.J. Mestmäcker, H. Schweitzer, 392.

⁷² Вид. чл. 4 Уредбе 2022/720, који гласи: „Изузеће из члана 2 се не примењује на вертикалне споразуме који директно или индиректно, самостално или у комбинацији са другим факторима под контролом страна имају за циљ:...”

⁷³ Упор. F. Wijkmans, F. Tuytschaever, 132; F. Wijkmans, F. Tuytschaever, M. Lorenz, A. Zellhofer, 231.

⁷⁴ Чл. 101 ст. 1 УФЕУ гласи: забрањују се сви споразуми међу учесницима на тржишту, одлуке удружења учесника на тржишту и усаглашене праксе који би могли утицај на трговину међу државама чланицама и који имају за циљ или последицу спречавање, ограничавање или нарушавање конкуренције на унутрашњем тржишту, а *нарочито они којима се: ...*“ (нагласак додао аутор). Вид. пресуду у предмету *C-209/07 Beef Industry Development and Barry Brothers*, ECLI:EU:C:2008:643, пара. 23 и мишљење општег правобраниоца Трстењака у предмету *C-209/07 Beef Industry Development and Barry Brothers*, ECLI:EU:C:2008:467, пара. 48.

⁷⁵ Вид. више код A. Jones, B. Sufirin, N. Dunne, 792; R. Whish, D. Bailey, 677.

⁷⁶ Вид. више код A. Jones, B. Sufirin, N. Dunne, 792.

зума, на пример да би се поштовала јавна забрана продаје опасних материја одређеним купцима због сигурности или здравља. У наведеној ситуацији Европска комисија ће приликом оцене споразума применити следећа начела. Прво, ако вертикални споразум садржи тешко ограничење у смислу члана 4 Уредбе 2022/720 вероватно је обухваћен забраном из члана 101 став 1 УФЕУ. И друго, споразум који садржи тешко ограничење вероватно не испуњава услове из члана 101 став 3 УФЕУ.⁷⁷

Тешка ограничења из члана 4 Уредбе 2022/720 могу да се поделе у три групе: утврђивање цене робе у даљој продаји, ограничења која се примењују на системе дистрибуције и ограничења продаје резервних делова.

Ограничавање права купца да слободно одређује продајну цену робе у даљој продаји представља тешко ограничење конкуренције. Притом није искључена могућност да добављач одреди максималну продајну цену или препоручи продајну цену, под условом да није реч о фиксним или минималним продајним ценама, које су последица притиска или подстицаја било које стране.⁷⁸ У економској теорији постоје ставови да одређивање цена робе у даљој продаји представља значајан подстицај дистрибутерима да се на тржишту такмиче са конкурентима на неценовној основи. Међутим, истиче се да је могуће стимулисати дистрибутере и на друге мање агресивне начине нпр. закључењем уговора о ексклузивној дистрибуцији или уговарањем других обавеза дистрибутера.⁷⁹ Одређивање цена у даљој продаји се сматра тешким ограничењем управо јер се економска ефикасност код уговора о дистрибуцији може постићи и другим средствима којима се у мањој мери ограничава конкуренција на тржишту.⁸⁰

У члану 4 тачке (б), (ц) и (д) Уредбе 2022/720 регулисана су тешка ограничења која се примењују у различитим системима дистрибуције тј. код ексклузивне, селективне и слободне дистрибуције.⁸¹ Тешка ограничења се односе на споразуме којима се директно или индиректно, самостално или у комбинацији са другим чиниоцима ограничава подручје на којем се може продавати роба или клијенти којима купац и његови клијенти могу продавати уговорну робу или услуге.⁸² Осим тога, тешким ограничењем се сматрају и ограничења у систему селективне дистрибуције која се односе на ограничења међусобног снабдевања чланова система селективне дистрибуције који делују на истим или различитим нивоима трговине, те ограничења активне или пасивне продаје крајњим корисницима за чланове унутар система селективне

⁷⁷ Вид. пара. 180 Смерница о вертикалним ограничењима.

⁷⁸ Вид. чл. 4 тач. (а) Уредбе 2022/720.

⁷⁹ G. Monti, 360.

⁸⁰ Вид. више G. Monti, 360.

⁸¹ Пара. 202 Смерница о вертикалним ограничењима.

⁸² Вид. чл. 4 тач. (б), тач. (ц) подтач. (i) и тач. (д) Уредбе 2022/720.

дистрибуције који делују на тржишту малопродаје.⁸³ Одредбе члана 4 тачке (б), (ц) и (д) Уредбе 2022/720 се примењују независно од коришћеног канала продаје, односно независно од тога да ли је у питању продаја преко интернета или продаја која се не реализује преко интернета.⁸⁴

Надаље, у члану 4 тачка (е) Уредбе 2022/720 предвиђено је да се групно изузеће не примењује ни на вертикалне споразуме који директно или индиректно, самостално или у комбинацији са другим чиниоцима под контролом страна, имају за циљ спречавање купца или његових клијената да употребљавају интернет за продају уговорне робе или услуга на одређеним подручјима или одређеним клијентима.

Последње тешко ограничење предвиђено у члану 4 се односи на ограничења продаје резервних делова и то на споразуме којима се крајњи корисници, независни сервисери, велетрговци и пружаоци услуга спречавају или ограничавају у набавци резервних делова директно од произвођача тих резервних делова.⁸⁵

4.2.2. Искључена ограничења

Поред тешких, Уредба 2022/720 предвиђа и искључена ограничења (тзв. сива клаузула, енгл. *grey clause*), која не могу бити изузета од забране, али не воде ништавости целог споразума под условом да се од истог могу одвојити и да су, наравно испуњени услови у погледу прагова тржишних удела страна у споразуму.

У Уредби 2022/720 и Смерницама о вертикалним ограничењима није одређено под којим условима се клаузуле сматрају одвојивим од споразума, него се то одређује према правилима меродавног уговорног права.⁸⁶

Код искључених ограничења конкретна клаузула не може бити изузета од забране, односно она је забрањена и ништава, али остатак споразума може. Разлог постојања искључених ограничења јесте заштита конкуренције између робних марки (тзв. интербренд конкуренција, енгл. *inter-brand competition*).

Искључена ограничења су регулисана у члану 5 Уредбе 2022/720, који предвиђа следеће. Изузеће из члана 2 Уредбе 2022/720 се не примењује на следеће обавезе садржане у вертикалним споразумима: (а) директне или индиректне обавезе неконкурисања чије је трајање неограничено или премашује 5 година; (б) директне или индиректне обавезе које купца спречавају да после престанка споразума производи, купује, продаје или препродаје

⁸³ Вид. чл. 4 тач. (ц) подтач. (ii) и (iii) Уредбе 2022/720.

⁸⁴ Вид. пара. 202 Смерница о вертикалним ограничењима.

⁸⁵ Вид. чл. 4 тач. (ф) Уредбе 2022/720.

⁸⁶ Вид. више код R. Whish, D. Bailey, 684.

робу или услуге; (ц) директне или индиректне обавезе које чланове система селективне дистрибуције спречавају да продају робне марке одређених конкурентских добављача; (д) директне или индиректне обавезе које купца услуга интернетског посредовања спречавају да нуди, продаје или препродаје робу или услуге крајњим корисницима под повољнијим условима користећи се конкурентским услугама интернетског посредовања.⁸⁷ Као што видимо, искључена ограничења се односе на различите обавезе неконкурирања, које уколико су уговорене имају потенцијал да представљају баријере уласку на тржиште и директно наруше конкуренцију између брендова.⁸⁸

5. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Уредба 2022/720 регулише групно изузеће вертикалних споразума и полази од претпоставке да су вертикални споразуми учесника на тржишту чији тржишни удели не прелазе прагове утврђене у члану 3 и који не садрже тешка ограничења конкуренције, као ни неодвојива искључена ограничења, дозвољени и да такви споразуми обично доводе до побољшања производње или дистрибуције, те потрошачима омогућавају правичан део постигнуте користи. Уредба 2022/720 се примењује на све вертикалне споразуме што у значајној мери утиче на правну сигурност, а учесницима на тржишту пружа потребну флексибилност јер им омогућава да изаберу пословни модел који им највише одговара. Правилима садржаним у уредби се не предвиђа на који начин учесници на тржишту треба да послују, него се они усмеравају да своје пословање ускладе са правилима о заштити конкуренције.

Групно изузеће се примењује на вертикалне споразуме који садрже вертикална ограничења, под претпоставком да су испуњени услови из уредбе. Вертикални споразум је споразум или усаглашена пракса између два или више учесника на тржишту, од којих сваки за потребе споразума или усаглашене праксе, делује на различитом нивоу ланца производње или дистрибуције, и који се односи на услове под којима уговорне стране могу куповати, продавати или препродати одређену робу или услуге. Споразум ће се сматрати вертикалним ако испуњава два услова. Први је да је у питању споразум или усаглашена пракса два или више учесника на тржишту, од којих сваки за потребе споразума или усаглашене праксе, делује на различитом нивоу ланца производње или дистрибуције, а други услов је да се споразум или усаглашена пракса односи на услове под којима уговорне стране могу куповати, продавати или препродати одређену робу или услуге. Наведени услови су кумулативни.

⁸⁷ Вид. чл. 5 ст. 1 Уредбе 220/720.

⁸⁸ Вид. А. Jones, В. Sufrin, N. Dunne, 797.

Под вертикалним ограничењем треба схватити ограничење конкуренције садржано у вертикалном споразуму које је обухваћено пољем примене члана 101 став 1 УФЕУ. Уредба 2022/720 разликује тешка ограничења и искључена ограничења.

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ

- Alison Jones, Brenda Sufrin, Niamh Dunne, *Jones & Sufrin's EU Competition Law – Text, Cases and Materials*, 7th edition, Oxford 2019.
- Anne C. Wegner, Benjamin Schwenker, Samira Altdorf, „Die neue Vertikal-Gruppenfreistellungsverordnung (EU) 2022/720 nebst Vertikal-Leitlinien – Kontinuität und Umbruch in der Vertriebspraxis“, *Zeitschrift für Wettbewerbsrecht*, Vol. 20, 3/2022, 243-283.
- Ernst-Joachim Mestmäcker, Heike Schweitzer, *Europäisches Wettbewerbsrecht*, 3. Auflage, München 2014.
- Frank Wijckmans, Filip Tuytschaever, Moritz Lorenz, Andreas Zellhofer, *Vertriebsverträge im Kartellrecht – Deutsche, österreichische und unionweite Rechtspraxis vertikaler Vereinbarungen*, Wien 2019.
- Frank Wijckmans, Filip Tuytschaever, *Vertical Agreements in EU Competition Law*, 2nd edition, Oxford 2011.
- Giorgio Monti, *EC Competition Law*, Cambridge 2007.
- Helmuth Schröter, Thinam Jakob, Robert Klotz, Wolfgang Mederer (Hrsg.), *Europäisches Wettbewerbsrecht – Grosskommentar*, 2. Auflage, Baden-Baden 2014.
- Rainer Bechtold, Wolfgang Bosch, Ingo Brinker, *EU – Kartellrecht – Kommentar*, München 2014.
- Richard Whish, David Bailey, *Competition Law*, 9th edition, Oxford 2018.
- Tobias Lettl, *Kartellrecht*, 3. neu bearbeitete Auflage, München 2013.
- Walter Frenz, *Handbook of EU Competition Law*, Berlin Heidelberg 2016.

Извори права

- Смернице о вертикалним ограничењима (*Guidelines on Vertical Restraints*), OJ C 130/1, 19. 5. 2010.
- Уговор о функционисању Европске уније (*Consolidated Version of the Treaty on the Functioning of the European Union*), OJ C 202/47, 7. 6. 2016.
- Уредба Комисије (ЕУ) 2022/720 од 10. маја 2022. о примени члана 101 став 3 Уговора о функционисању Европске уније на категорије вертикалних споразума и усаглашених пракси (*Commission Regulation (EU) 2022/720 of 10 May 2022 on the application of Article 101(3) of the Treaty on the Functioning of the European Union to categories of vertical agreements and concerted practices*), OJ L 134, 11. 5. 2022.
- Уредба Комисије (ЕУ) бр. 330/2010 од 20. априла 2010. о примени члана 101 став 3 Уговора о функционисању Европске уније на категорије вертикалних споразума и усаглашених пракси (*Commission Regulation (EU) No 330/2010 of 20*

April 2010 on the application of Article 101(3) of the Treaty on the Functioning of the European Union to categories of vertical agreements and concerted practices), OJ L 102, 23. 4. 2010.

Уредба Комисије (ЕУ) бр. 316/2014 од 21. марта 2014. о примени члана 101(3) Уговора о функционисању Европске уније на категорије споразума о трансферу технологије (*Commission Regulation (EU) No. 316/2014 of 21 March 2014 on the application of Article 101 (3) of the Treaty on the Functioning of the European Union to categories of technology transfer agreements*), OJ L 93, 28.3.2014.

Уредба Савета (ЕЗ) бр. 1/2003 од 16. децембра 2002. о спровођењу правила о заштити конкуренције која су прописана члановима 81 и 82 Уговора о ЕЗ (*Council Regulation (EC) No 1/2003 of 16 December 2002 on the implementation of the rules on competition laid down in Articles 81 and 82 of the Treaty*), OJ L 1, 4.1.2003.

Судска пракса

C-56/64 *Consten and Grundig v Commission of the EEC*, ECLI:EU:C:1966:41.

C-56/65 *Société Technique Minière v Maschinenbau Ulm*, ECLI:EU:C:1966:38.

C-209/07 *Beef Industry Development and Barry Brothers*, ECLI:EU:C:2008:643.

C-209/07 *Beef Industry Development and Barry Brothers*, ECLI:EU:C:2008:467.

T-41/96 *Bayer v. Commission*, ECLI:EU:T:2000:242.

T-325/01 *DaimlerChrysler v Commission*, ECLI:EU:T:2005:322.

T-56/02 *Bayerische Hypo- und Vereinsbank v Commission*, ECLI:EU:T:2004:30.

Sandra S. Fišer Šobot
University of Novi Sad
Faculty of Law Novi Sad
S.FiserSobot@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0001-9591-0637

The Notion of Vertical Agreement and Vertical Restraint in Vertical Block Exemption Regulation 2022/720

***Abstract:** In the year of 2022 the European Commission adopted Regulation 2022/720 on the application of Article 101(3) of the Treaty on the Functioning of the European Union to categories of vertical agreements and concerted practices as well as the accompanying Guidelines on vertical restraints.*

The adoption of the Regulation was necessary, primarily because of the changes in the market, which are reflected in the growth of e-commerce, intensive use of information technologies in the sale and distribution of goods and in providing services, the emergence of new types of vertical agreements, as well as the affirmation of certain business models.

Regulation 2022/720 governs the block exemption of vertical agreements and applies to vertical agreements that contain vertical restraints. In this paper are analyzed vertical agreement and vertical restraint as key concepts of the Regulation 2022/720.

***Keywords:** block exemption, vertical agreement, vertical restraint, undertaking.*

Датум пријема рада: 06.02.2023.

Датум достављања коначне верзије рада: 13.03.2023.

Датум прихватања рада: 31.03.2023.